

ภาค 1
เนื้อแท้ของ
งานสังคมสงเคราะห์

1

ช่วยเหลือคน ที่มีความจำเป็นก่อน

สมปอง เปี่ยมศิลป์

บัณฑิตสังคมสงเคราะห์รุ่นแรก เข้า พ.ศ.2498

แปลกดี บางทีเราหลงดีใจว่าเราได้มีส่วนแก้ไขปัญหาสังคม แต่เป็นเพียงการแก้ไขเฉพาะส่วนหรือเฉพาะกลุ่มเล็กๆ โดยที่คนส่วนใหญ่ที่มีปัญหาจริง แทบจะถูกลืมหรือไม่ได้รับความช่วยเหลือ ซึ่งเท่ากับว่า เราทำงานอย่างไม่มีประสิทธิภาพ

ตัวอย่างเช่น ในศูนย์รับเลี้ยงเด็ก อาจรับเด็กเข้ามาเลี้ยงดูจนวันทวนสมบุญดี แต่เด็กเร่ร่อนหรือเด็กที่ขาดสารอาหารส่วนใหญ่นอนเพียบอยู่ตามหมู่บ้าน เราคงเห็นข่าวคราวตามสื่อต่างๆ อยู่บ่อยครั้งที่คนที่เดือนร้อนมีความจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือ กลับถูกละเลย เช่น เด็กเล็กที่ถูกพ่อแม่ทอดทิ้ง หรือคนชราไม่มีที่อยู่ต้องนอนตามโคนต้นไม้ ขอดานหรือคนพิการที่อยู่ตามยถากรรม เป็นต้น ที่ผ่านมามีแทบจะหาหน่วยงานใดทำงานเชิงรุกในการแก้ไข ป้องกันปัญหาเหล่านี้เท่าที่ควร ยกเว้นออกมาทำทำทางซึ่งใช้เวลาเป็นชั่วโมงและเป็นรายๆ ไป

นี่เป็นเรื่องที่น่าสลดใจ ทางราชการไม่มีนโยบายและแผนเชิงบูรณาการที่จะจัดการเรื่องเหล่านี้อย่างจริงจัง จะมีก็แต่ผู้มีใจบุญที่มีเมตตา ยื่นมือให้ความช่วยเหลือผ่านทางโทรทัศน์หรือหน้าหนังสือพิมพ์

ในสังคมหรือประเทศที่เจริญแล้ว เรื่องเหล่านี้ถือว่าเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของรัฐจะต้องให้ความช่วยเหลือในทันที และถือว่าเป็นสิทธิของผู้เดือดร้อนที่จะได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ในหลายประเทศที่

เจริญแล้วได้มีระเบียบกฎหมายระบุไว้ในเรื่องเหล่านี้อย่างชัดเจน เช่น ทุกคนในประเทศนี้ จะต้องสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ อย่างน้อยในมาตรฐานขั้นต่ำที่มนุษย์จะพึงดำรงชีวิตอยู่ได้ ฉะนั้นให้ถือเป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องให้ความช่วยเหลือ นอกจากนี้ก็มีระเบียบวิธีหรือมาตรการหรือหน่วยสงเคราะห์จัดตั้งขึ้นเพื่อดำเนินการในเรื่องนี้

ในกรณีคนที่เดือดร้อนดังกล่าวข้างต้น หน่วยราชการในพื้นที่เป็นผู้ใหญ่บ้าน กำนัน หรือ อบต. จะต้องถือเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบต้องให้ความช่วยเหลือโดยทันที อย่างน้อยก็ในปัญหาเฉพาะหน้า แล้วส่งต่อให้หน่วยงานรับผิดชอบดำเนินการ แต่ทั้งนี้ก็ต้องมีการกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรงให้ชัดเจน

การช่วยเหลือคนจนในบ้านเรา ตรงข้ามกับชื่อเรื่อง “ช่วยเหลือคนที่มีความจำเป็นก่อน” กล่าวคือ คนที่จนจริงๆ จนแทบไม่มีจะรับประทาน มักถูกละเลย หรือถูกมองข้ามไป ไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือ คนจนที่ได้รับความช่วยเหลือมักเป็นคน (อ)ยากจนที่มีความคล่องตัว มีความพร้อม หรือมีศักยภาพพอสมควรที่จะเข้าถึงบริการ หรือแหล่งที่ให้ความช่วยเหลือ คนจนจริงๆ มักจะจนไปทุกอย่าง คือจนทั้งความรู้ ความคิด หรือกำลังใจที่จะไปติดต่อหรือเข้าถึงหน่วยให้ความช่วยเหลือ

ปัญหาสังคมอาจดูใหญ่ เช่น มีชาวมุสลิมแออัดจะถูกละทิ้งที่เป็นหมิ่นๆ คริวเรือน มีโสเภณีเป็นแสนๆ คน มีคนติดเฮตส์เป็นล้านๆ คน ฯลฯ จนทำให้ดูเหมือนเป็นทางตัน และเปลืองไปหมด แต่ถ้าเราพิจารณาวิเคราะห์ให้ดี เราจะเห็นช่องทาง เราจะเห็นได้ว่า ผู้ที่เดือดร้อนหนักจริงๆ ในขณะหนึ่ง ที่ควรช่วยเหลือก่อนมีจำนวนไม่มากนัก เช่น ชาวบ้านที่จะถูกละทิ้งที่กำลังขึ้นโรงขึ้นศาลจริงๆ มีเพียงไม่กี่ร้อยครัวเรือน ที่เหลือยังค่อยๆ เจริญ แก้ไขกันไปได้ เป็นต้น

เราต้องสามารถวิเคราะห์ให้แน่ชัดถึงกลุ่มเป้าหมายที่มีความทุกข์ยากเดือดร้อนที่ควรได้รับความช่วยเหลือก่อน จึงเป็นสิ่งจำเป็น และนี่เป็นทักษะสำคัญของนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพ